
Εργασιακές σχέσεις και ΕΟΚ

του Γ. Ζορμπά

I. Ένας σύντομος γενικός απολογισμός

Από τα 248 άρθρα που περιέχει η ιδρυτική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας μόνο ένα αφορά τις εργαζόμενες. Πρόκειται για το άρθρο 119 που εξασφαλίζει ισότητα αμοιβής για όμοια παρεχόμενη εργασία και που εφαρμόζεται άμεσα από τον κάθε εθνικό δικαστή.

Παρόλο που το άρθρο αυτό δεν βρήκε την πηγή του στη συνειδητοποίηση, από μέρους των συντακτών της Συνθήκης, της ανάγκης διασφάλισης της ισότητας αλλά σε λόγους που αφορούσαν τη μη νόθευση του ανταγωνισμού μεταξύ των βιομηχανιών των κρατών-μελών, η Επιτροπή υπόρρεσε, με αφητηρία τις ανάγκες των γυναικών και τις κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μέσα στη δεκαετία 1975-1985 να θέσει σε εφαρμογή μια πολυδιάστατη ευρωπαϊκή πολιτική για τις γυναίκες.

Το 1975 εκδίδεται η πρώτη οδηγία που συμπληρώνει το άρθρο 119 και αφορά την ίση αμοιβή για όμοια εργασία ή για εργασία ίδιας αξίας. Το 1976 εκδίδεται η οδηγία για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε όλες τις συνθήκες εργασίας. Αυτές οι δύο οδηγίες που στην Ελλάδα μεταφέρθηκαν σαν εσωτερικό δίκαιο, από το νόμο 1414/84, συμπληρώθηκαν το 1978 από μια τρίτη οδηγία που αφορά την ίση μεταχείριση σε ορισμένους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και άρχισε να ισχύει μόνο από τις 22 Δεκεμβρίου 1984.

Αυτό το νομικό τρίπτυχο είναι οι βάσεις της νομικής επέμβασης της Επιτροπής. Τόσο οι οδηγίες όσο και το άρθρο 119 έδωσαν αφορμή για νομικές διαφωνίες μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής. Πολλές από αυτές τις διαφωνίες βρήκαν λύσεις χωρίς να γίνει παρατηρητή σε δικαστήρια των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Παρόλα αυτά από το 1976 μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί 24 που αφορούν: — διαφορές μεταξύ των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των οργάνων που τους απασχολούν:

- προδικαστικά θέματα
- παραπομπές από την Επιτροπή Κρατών

μελών στο Δικαστήριο για παράλειψη των υποχρεώσεών τους

Σήμερα τόσο το Δικαστήριο όσο και η Επιτροπή θεωρούν ότι η αρχή της ισότητας αποτελεί θεμελιώδη κανόνα δικαίου και εφαρμόζεται τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.

Το άρθρο 1 του ελληνικού νόμου 144/84 αναφέρει ότι ο νόμος δεν εφαρμόζεται στους δημοσίου υπαλλήλους.

Από πρακτικής πλευράς το οποιοδήποτε άτομο ή οργάνωση μπορεί να προσφύγει στην Επιτροπή, σαν θεματοφύλακας των Συνθηκών, με ένα απλό γράμμα, χωρίς κανένα ιδιαίτερο τύπο, αναφέροντας την οποιαδήποτε παράβαση του κοινοτικού δικαίου της ισότητας. Η Επιτροπή εφόσον διαπιστώσει τη σοβαρότητα της καταγγελίας ζητά πληροφορίες από το κράτος-μέλος και κινεί, αν το κρίνει αναγκαίο, τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΟΚ. Για να καταπολεμήσει τις διακρίσεις τόσο στη νομοθεσία όσο και στην πράξη και θέλοντας να επιδράσει στην παραδοσιακή νοοτροπία η Ευρωπαϊκή Κοινότητα κατάρτισε ένα «Πρόγραμμα Δράσης» (1982-85) για την ισότητα στις ευκαιρίες.

Το πρώτο μέρος αυτού του Προγράμματος προβλέπει την κατάργηση των νομικών εμποδίων και την συστηματική ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων, ώστε μεταξύ άλλων να διευκολυνθεί η προσφυγή όλων των γυναικών στη δικαιοσύνη σε περίπτωση διαφοράς, να βελτιωθεί το επαγγελματικό καθεστώς των ανεξάρτητων επαγγελματιών γυναικών και των γυναικών που απασχολούνται στη γεωργία, να επεκταθεί η γονική άδεια τοκετού και στους δύο γονείς. Το δεύτερο μέρος προτείνει θετικές ενέργειες για να καταργηθούν οι ανισότητες στην καθημερινή ζωή, να επιταχυνθεί η εξέλιξη της νοοτροπίας και να επιτευχθεί η πλήρης ισότητα από την σχολική κιόλας ζωή στην επαγγελματική εκπαίδευση, στην επιλογή ενός επαγγέλματος, στην κατανομή των οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Στις 20 Νοεμβρίου 1985 υιοθετήθηκε από την Επιτροπή, η Έκθεση για την εφαρμογή της τριετούς κοινοτικής δράσης και δίνει μια εικόνα των όσων έγιναν τόσο από τα κράτη μέλη όσο και από την Επιτροπή. Πέρα από τα ήδη ισχύοντα νομικά κείμενα η Επιτροπή πρότεινε τρία σχέδια οδηγιών (γονικές άδειες, ισότητα για τις γυναίκες που ασκούν ανεξάρτητο επάγγελμα και τις αγρότισσες, ισότητα στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Στις 13.12.1984 δημοσιεύτηκε η Σύσταση για την προώθηση θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών. Αυτή η ευέλικτη νομική πράξη υποβλήθηκε από την Επιτροπή με βάση την κριτική ανάλυση των θετικών δράσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί καθώς και των αποτελεσμάτων ενός Ευρωπαϊκού Συνεδρίου σε υψηλό επίπεδο που έγινε στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 1983. Τις 7 Ιουνίου 1984 δημοσιεύεται το ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με τις δράσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών, ενώ ένα χρόνο αργότερα (3 Ιουνίου 1985) ένα ψήφισμα του Συμβουλίου και του Υπουργείου Παιδείας αφορά πρόγραμμα δράσης για την ισότητα των ευκαιριών των κοριτσιών και των αγοριών στον τομέα της εκπαίδευσης.

Αυτά τα ψηφίσματα αν και δεν αποτελούν νομική δέσμευση για τα Κράτη μέλη εν τούτοις δίνουν μια πολιτική διάσταση, διότι δεσμεύονται πολιτικά, μετά από ομόφωνη συμφωνία, να διευκολύνουν τη πραγματική πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της επαγγελματικής ζωής.

II. Προτάσεις για ένα μεσοπρόθεσμο κοινοτικό πρόγραμμα

Στη δεκαετία 1975-1985 η κυριότερη επίτευξη για την καλύτερευση της κατάστασης της γυναίκας ήταν η υιοθέτηση ενός νομικού πλέγματος που χωρίς να επαρκεί για την επίτευξη της πραγματικής

ισότητας κατόρθωσε τουλάχιστον να αντιμετωπίσει και να εξαφανίσει τις άμεσες διακρίσεις στις νομοθεσίες όλων σχεδόν των κρατών μελών.

Τα συμπεράσματα που εξαίγει η Επιτροπή στην Έκθεση για την εφαρμογή του προγράμματος 1982-1985 δείχνουν ότι παράλληλα την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε υπάρχει ακόμη πολύ περιθώριο για να αναληφθούν μια σειρά δράσεων για να εξασφαλισθούν συγκεκριμένα επιτεύγματα.

Εξάλλου η σχετικά μικρή προθεσμία εφαρμογής του τριετούς προγράμματος έδωσε τη δυνατότητα να εγκατασταθούν ορισμένες δράσεις χωρίς όμως να έχουν υποβληθεί προτάσεις.

Επιπλέον δεν είναι καθόλου εμφανές ότι οι οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές καθώς και οι πολιτικές που ακολουθούνται επιφέρουν βελτίωση της θέσης των γυναικών. Από τη μια πλευρά έχουμε μια αύξηση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών φαινόμενο ιδιαίτερα ανησυχητικό. Από την άλλη πλευρά σε περίοδο οικονομικής κρίσης πλήττονται οι περισσότεροι εύλωτες κατηγορίες τόσο από τις τεχνολογικές όσο και κοινωνικές μεταβολές. Μια πολιτι-

κή προώθηση της ισότητας ευκαιριών — που ξεπερνά την ίση μεταχείριση και την τυπική ισότητα — θα είναι αποτελεσματική μόνον όταν τα προβλήματα εξεταστούν σε βάθος και θα υλοποιηθεί μόνο αν υπάρξει πολιτική βούληση.

Αυτή η πολιτική προώθηση των ίσων ευκαιριών θα εξαρτηθεί από την καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων που ήδη υπάρχουν. Οι δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης είναι θεμελιώδεις και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είναι συμπαραστάτης τέτοιων δράσεων.

Όσον αφορά την απασχόληση ενώ παρατηρείται πάντα μεγαλύτερη παρουσία γυναικών σε τομείς και επαγγέλματα παραδοσιακά ή ραγδαία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών φέρει κίνδυνο ενός ακόμη μεγαλύτερου διαχωρισμού στον τομέα της απασχόλησης σε βάρστων γυναικών και θα πρέπει να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες, ώστε να αντιμετωπίσουν τις προβλέψεις του μέλλοντος με ίσους όρους.

Η κοινωνική προστασία και η κοινωνική ασφάλεια πρέπει να καλύπτει όλους τους τομείς που σήμερα εξαιρούνται από την

οδηγία του 1978. Εξάλλου **απαραίτητος** Όρος για μια πραγματική προώθηση της επαγγελματικής ισότητας είναι ο καταμερισμός των οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Τέλος είναι ανάγκη να αναπτυχθούν συστηματικά οι δράσεις ευαισθητοποίησης με σκοπό την εξέλιξη των νοοτροπιών. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερος συντονισμός των δράσεων της Επιτροπής και των κρατών μελών όσον αφορά την ισότητα. Μέχρι τώρα η πληροφόρηση είναι περιορισμένη.

Η υλοποίηση του νέου προγράμματος που προτείνεται για τα επόμενα έτη και που θα συζητηθεί στην Επιτροπή σε λίγες μέρες θα εξαρτηθεί από την πολιτική βούληση όλων των φορέων.

Από την πλευρά μας το νέο πρόγραμμα τοποθετείται στα πλαίσια της ανάπτυξης της «Ευρώπης των πολιτών».

Παραμένει να διευκρινισθεί με σαφήνεια ο ρόλος αλλά και η υπευθυνότητα διαφόρων φορέων — κοινοτικές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, κοινωνικο-επαγγελματικές κατηγορίες, οργανώσεις για την ισότητα — ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη συνενόηση σε κοινοτικό επίπεδο.

(από την εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ»)